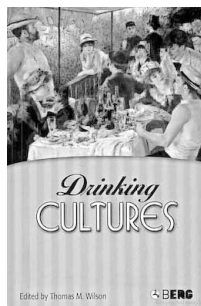

Drinking Cultures, Alcohol and Identity, ed. Thomas M. Wilson, Berg, Oxford, New York, 2005., 281 str.

Knjiga *Kulture pijenja. Alkohol i identitet* je zbirka etnografskih studija o raznolikim ulogama koju ima pijenje u procesima izgradnje identiteta i kultura. Većina radova, iako primarno fokusirana na promišljanje etničkog i nacionalnog identiteta, istražuje i sjecišta rodni, dobnih i klasnih identiteta u okviru kulture pijenja.

Antropologija pijenja ili pića, odnosno antropologija alkoholnih pića, broji zapažene radove od samih disciplinarnih početaka antropološke znanosti, no ona uglavnom kulturu pijenja i alkoholna pića prepoznaje kao društveni problem. Primjećuje to urednik knjige Thomas M. Wilson u uvodnom poglavlju, u kojem podsjeća na radove Dwighta B. Heatha iz sedamdesetih godina, u kojima se kulturu pijenja promatra iz aspekta antropoloških studija o alkoholu.

Wilson, s druge strane, ističe važnost antropoloških i kulturoloških istraživanja raznolikih praksi pijenja, oslanjajući se na razmišljanja poznate antropologinje Mary Douglas, koja smatra da je pijenje društveni čin koji se izvodi i prepoznaje u društvenom kontekstu. Pijenje je, prema Douglas, marker u izgradnji osobnih i grupnih identiteta, a istraživanja iz aspekta kulturne antropologije pokazuju da učestalo pijenje nije uvijek shvaćeno kao pijanostvo ili alkoholizam, već da je u određenim zajednicama čin prihvatljivog i očekivanog ponašanja s određenom društvenom funkcijom.

Urednik je u ovome zborniku okupio mnoštvo zanimljivih radova, koji pokazuju da je pijenje alkohola ključna praksa društvene konstrukcije identiteta, da ima vremensku i prostornu komponentu prema kojima se može uspostaviti analitički okvir istraživanja nacionalnih i etničkih identiteta. Osim spomenutih prostornih i vremenskih komponenti istraživanja praksi pijenja (Morean, O'Carroll), Wilson smatra da se pijenje može istraživati i u okviru gospodarskih odnosa (Smart), ali se isto tako može promatrati i kao politički čin (Ayora – Diaz & Vargas – Cetina; Marcus).

Brian Morean istražuje kulturu pijenja u ruralnoj dolini južnog japanskog otoka Kyushu. Opisuje mjesta na kojima se pije, osobito ona privatna, obiteljska, poput vrtova i dvorišta, ali piše i o pijenju u nekim javnim prostorima. Autor naglašava i vremensku dimenziju i to ne samo dnevnu ili tjednu već promatra obrasce ispijanja u kontekstu nekih godišnjih običaja ili posebnih prigoda.

Clione O'Carroll uspoređuje dvije vrste lokala u Berlinu. Jedan od njih je irski pub, a drugi je *Eckkneipe*, kafić koji je, kako ga ona definira, "lokalna verzija bara za užu zajednicu, srednje radničke klase". U *Eckkneipe* zalaze ljudi koji se međusobno poznaju i gdje osoblje kafića poznaje klijentelu i njihove želje te svi funkcioniraju kao obiteljska zajednica. S druge strane, u Berlinu ima mnogo irskih pubova koji osim Iraca okupljaju i Nijemce. O'Carroll zaključuje kako su oba tipa lokala mjesta na kojima ljudi ostvaruju potrebu za zajednicom u velikom gradu. Načini na koji te želje artikuliraju razlikuju se prema vrsti lokala i rezultatom su različite dinamike života u njima.

O pijenju piva u Pragu piše Timothy H. Hall, koji smatra da je pijenje piva složena praksa, osobito među ljudima koji ga konzumiraju, jer se prema vrsti koju vole i uvijek odabiru međusobno razlikuju. Hall primjećuje da je pivo popularno među češkom muškom populacijom, što slikovito dočarava riječima: "Odnos muškarca i piva je gotovo kao odnos muškarca i žene – kad uživaš s jednom ženom, ne bi smio misliti o drugoj, isto vrijedi i za pivo."

Nadalje, Pauline Garvey analizira načine prijateljskih druženja i okupljanja u gradu Skien u Norveškoj. Razlikuje dvije osnovne vrste druženja, to su tzv. *vorspiel* i *klub*. *Klub* je prijateljsko druženje prema zajedničkim temama interesa određene skupine, a ne uključuje razulareno ponašanje i pijenje alkohola osim ako nije riječ o klubu ljubitelja vina. S druge strane, tzv. *vorspiel* je također prijateljsko druženje u domu domaćina uz ispijanje raznih vrsta alkohola i popularan je među mlađom populacijom. Prema analizama spomenutih vrsta prijateljskih druženja u jednome gradu autorica pokušava shvatiti rigorozan odnos državnih vlasti prema konzumaciji alkohola.

Zašto i kako je francuski konjak postao simbolom identiteta stanovnika Hong Konga pokušava odgovoriti Josephine Smart. Naime, ona u svojem članku tumači povijesne procese koji su pridonijeli uporabi i popularnosti konjaka na svadbenim svečanostima u Hong Kongu. Jedinstvenost uporabe konjaka služi stanovnicima Hong Konga u izgradnji lokalnog identiteta jer se time razlikuju od ostalih Kineza.

Neupitno je da se uz Francusku i Francuze vezuje vino, a o kulturi vina u Francuskoj piše Marion Demossier. Kada, kako i zašto Francuzi piju vino složene su teme, koje autorica promišlja u širokom kontekstu, promatrajući pritom važnost vina u životnom ciklusu francuske obitelji, ali i šire zajednice, sela, pojedine regije te cijele Francuske. Autorica promatra kulturu vina u povijesnom kontekstu, ali i u kontekstu procesa globalizacije, koji pridonosi drukčijoj percepciji vremena i prostora u kojemu živimo.

S. I. Ayora – Diaz i G. Vargas – Cetina opisuju složene odnose između hrane, pića i glazbe na primjeru stvaranja i opstanka *soul* glazbe na Yucatanu. Distinktivna priroda jukatanskog identiteta kao dijela nacionalnog identiteta i političkog pokreta oblikuje se kroz slobodne aktivnosti, u kojima se isprepleću glazba, hrana i piće te ih Jukatanci često doživljavaju kao dio svog osobnog i kolektivnog samoodređenja.

Malta je zemlja u kojoj je europski identitet nov i važan oblik kulturne raznolikosti. Valleta, glavni grad Malte, mjesto je na kojem se susreću razne ideje, politike i nacije. John Mitchell i Gary Armstrong pokušavaju istražiti i prikazati prakse pijenja alkoholnih pića na primjeru druženja muškog dijela stanovništva urbanog područja Malte. Za sportskih svečanosti i druženja sudionici ispijaju veću količinu alkohola. Ponašanje sudionika takvih zbivanja karakteriziraju razmirice s uzajamnim vrijeđanjima temeljenima na lokalnim razlikama i nacionalnom podrijetlu.

Sharryn Kasmir, istražujući društveni kontekst pijenja alkoholnih pića u baskijskoj zajednici, otkriva kako je ponašanje za pijenja među mlađom baskijskom populacijom određeni čin potvrde nacionalnog identiteta jer su prijateljska druženja u barovima *Cuadrillas* simboli baskijskog identiteta. Iz takvih druženja rađaju se skupine aktivne u različitim političkim pokretima i prosvjedima.

Idući prilog istražuje prakse pijenja urbanih uličnih bandi s područja SAD-a. Primjer je to rada koji pokazuje kako se ispijanjem raznolikih alkoholnih napitaka dokazuje muškost, ali i pripadnost određenoj etničkoj zajednici (Hunt, MacKenzie, Joe-Ladier). Rad Anthonyja Marcusa posljednji je u knjizi, a problematizira pijenje kao politički čin, opisujući alkohol i drogu kao probleme američkog građanskog društva.

Ovom se knjigom promiče multidisciplinarni pristup istraživanju praksi pijenja, slično kao i u zborniku radova iz 2001. godine, koji su uredili Igor i Valerie de Garine (*Pijenje: Antropološki pristupi*), prema istoimenom kongresu održanom 1998. godine u Williamsburgu u

Virginiji, u organizaciji Međunarodnog povjerenstva za etnološko istraživanje prehrane. Naime, u spomenutom se zborniku također istražuju prakse pijenja u raznolikim zajednicama i društvima iz antropološke i kulturološke perspektive, dok je prikazani zbornik Thomasa M. Wilsona usredotočen na kulture pijenja alkoholnih pića.

Melanija BELAJ

Mirjana Randić, Nives Rittig-Beljak, Svijet hrane u Hrvatskoj = The world of food in Croatia, Etnografski muzej, Zagreb, 2007., 180 str.

Činjenica da je hrana univerzalna i fundamentalna tema koja pripada svakodnevnici i sferi *običnog* dugo ju je držala podalje od znanstvenog interesa. Tek u drugoj polovici 20. stoljeća postaje velika znanstvena tema. Iako postoji nekoliko specijaliziranih muzeja prehrane (kao *Alimentarium* u švicarskom gradu Veveyu ili *Muzej prehrane Podravka* u Koprivnici), hrana veoma rijetko nalazi svoje mjesto u muzejskom postavu. Vizualizacija hrane u muzeju složen je problem zbog toga što se postavlja pitanje koji su najpogodniji načini njezina predstavljanja. Može li se predstaviti samo u svom vizualnom dijelu, a zanemariti olfaktivni? Mora li se nužno hrana (jelo) predstaviti realistički ili se može prikazati uz pomoć konteksta (prostor u kojem se kuha, jede, pribor i namirnice...)? Svjesne svih tih zamki, autorice izložbe Mirjana Randić i Nives Rittig-Beljak u samom se uvodu kataloga ograđuju od "svih očekivanja u smislu opće inventure hrvatskih jela kroz stoljeća". Autorice su odabrale "povijesne prehrambene bljeskove" koji mogu naznačiti povijesni razvoj prehrane i prehrambenih navika. Te "velike gozbe" prijelomni su trenuci oblikovanja prehrambenog identiteta. Tekstovi kataloga tematski prate i nadopunjuju tematske cjeline predstavljene na izložbi, funkcionirajući kao dodatno objašnjenje odabranih povijesnih »gozbi«.

Prvu veliku gozbu predstavljat će neolitički nalazi iz doba vučedolske kulture, a žlica, vilica i tanjur svjedoče o počecima čovjekove uljuđenosti. Proći će dugo razdoblje do druge velike gozbe. *Cena Trimalchionis* jedini je sačuvan opis neke rimske gozbe. Tekst Nives Rittig-Beljak "Minijatura iz rimskog vremena" bavi se *Trogirskim kodeksom*, u kojem se nalazi ulomak Petronijeva *Satiricon*. Taj slučajni nalaz potaknuo je promišljanja složenog odnosa koji su Hrvati izgradili sa starosjedilačkim romanskim stanovništvom. Izravan dodir s razvijenom (baštinjenom i preuzetom) kulturom omogućava pretpostavku o kontinuitetu prehrambenih navika. Sačuvani dokazi govore o stolovima bogatih i rafiniranih, svečanim stolovima, tako da se uglavnom sačuvao spomen o hrani koja nije pripadala ni svakodnevnici, a ni većini stanovnika.

"Veli obedi", koje je Nives Rittig-Beljak opisala u tekstu "Hrvatske bratovštine", opet hranu pokazuju u takvu okviru. Obveza je svake bratovštine jednom godišnje prirediti "veli obed", gozbu za sve članove. Ovaj svečani, zajednički obrok govori u prilog kontinuitetu shvaćanja važnosti zajedničkog blagovanja još od doba ranokršćanskih agapa, gozbi bratske ljubavi koje su brisale razlike između siromašne i bogate *braće*.